

SLOVAKIAN ABSTRACTS SLOWAKISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

KÁROLY VARGA, SÁRA JEGES & MIKLÓS LOSONCZ (str. 3)

Zdravotný kapitál vo veľkých regiónoch predlitavských a zalitavských regiónoch: Objasnenie interpretačných rámcov: Predložená štúdia je jednou z realizačných verzií úlohy, ktorú sú autori vytýčili v jednom zo svojich predošlých článkov, a ktorá si kládol za cieľ preskúmať (v medzinárodnom merítku) pomocou pocitu koherencie (SOC), ako spoločenskej charakteristiky, zdravie a všeobecný blahobyt maďarského národného spoločenstva. K dosiahnutiu tohto cieľa sme sa pokúsili prispieť tým, že sme sa ako jediná stredo-východoeurópska („zalitavská“) krajina i my, Maďari, pripojili k EU projektu s názvom „Firemná kultúra a regionálne zakotvenie“ (CURE). Navrhli sme bádateľom piatich zúčastnených západoeurópskych (zalitavských) krajín, aby do pôvodného výskumného modelu projektu, ktorý odvodzuje hypotetické vplyvy na rozvoj regiónu z interakcie medzi kultúrou firiem vo vzorových regiónoch jednotlivých krajín a medzi (národnou) kultúrou dotknutých regiónov, boli začlenené ako kontrolné premenné i drasticky odlišné hladiny zdravotného kapitálu veľkých regiónov na oboch stranách deliacej línie rieky Litavka (nem. Leithe) („centrum kontra semiperiféria“). Toto je činiteľ, ktorý môže odhaliť skutočné historicko-spoločensko-ekonomické účinné mechanizmy, na prvý pohľad skryté za zdanlivým „kultúrnym“ vplyvom. Vedenie projektu odsúhlasilo, aby maďarská strana nad rámec plánu kvalitatívnych výskumov overila kvantitatívnou metódou bádania variantu modelu rozšírenú o premennú veličinu zdravotného kapitálu. Takto získané konkluzívnejšie výsledky môžu potvrdiť závery, ktoré boli získané pôvodnou kvalitatívnou verziou projektu a môžu tiež slúžiť ako vzor na to, aby sme v prípadnom nasledujúcom programe tiež v medzinárodnom merítku objasnili úlohu zdravotného kapitálu ako kontrolnej premennej kultúrneho vplyvu. Predložená štúdia predkladá ukážky prvých výsledkov výskumného zámeru, ktorý je treba v rámci projektu CURE realizovať v tuzemsku a v prípade úspešnosti ho preniesť i do roviny medzinárodného porovnania. Ilustruje tak pomocou započítaných korelácií vzájomnú interakciu kultúrnych premenných veličín a v salutogenetickom priereze poňatého zdravotného kapitálu.

Kľúčové pojmy: zdravotný kapitál, salutogenéza, rámcová analýza, regionálny výskum, národná kultúra, firemná kultúra, kontrolné premenné

LIDIA BERSZÁN (str. 27)

Prieskum možností úspešného vyrovnania sa s postihnutím v Rumunsku: Väčšina štúdií skúma, aké vplyvy majú stres a ťažkosti vyplývajúce z postihnutia na rodiny, rodinné vzťahy a roly. Časť rodín vychovávajúcich postihnuté deti môže čeliť tejto situácii využívaním podpor-
ných možností pochádzajúcich zo zdrojov svojej vlastnej osobnosti, bezprostredného okolia a sociálnych služieb. Štúdia predstavuje výsledky prieskumu vykonaného v Rumunsku o vyro-

návaní sa so situáciou postihnutia. Prieskumná vzorka zahŕňa 400 rodín, ktoré majú postihnuté deti vo veku 0 – 23 rokov. Prvotným cieľom prieskumu je získať čím viac informácií o týchto rodinách, na základe ktorých sa môže skúmať, akým spôsobom riešia problémy životnej situácie zmenenej kvôli postihnutiu. Druhým cieľom je študovať situáciu a životný štýl týchto rodín prostredníctvom skúmania rizikových faktorov a faktorov osobnej odolnosti. Štúdia hľadá podporujúce faktory a spôsoby riešenia, ktoré v najväčšej miere pomáhajú pri zvládaní situácie, resp. sa snaží odhaliť rizikové faktory, ktoré s najväčšou pravdepodobnosťou a najčastejšie spôsobujú narušenie rovnováhy.

Kľúčové pojmy: adaptácia, zvládnutie, stratégie, riziko, osobná odolnosť (resiliencia), kritériá úspešného prekonávania, profil prekonávania

ESZTER SZ. KOVÁTS (str. 41)

Úloha genealogických odkazov v supervízii: Supervízia by mala tematizovať a spracovávať skúsenosti získané v odbornom kontexte. Umožní klientovi špeciálny a osobitý spôsob reflexívneho skúsenostného učenia. Jej cieľom je posilniť odbornosť a zmeniť konkrétny výkon povolenia prostredníctvom učenia sa. Supervízia ako spoločný reflexívny proces sa zakladá na učebnej odhodlanosti supervidovanej osoby a hypotéze o tom, že sa supervidovaná osoba môže rozhodnúť o konkrétnych jednotlivých krokoch. Supervízor zásadne nemá právo prekročiť odborné situácie prinesené supervidovanou osobou do supervízie. Avšak ak sa v pozadí niektorých odborných problémov, ťažkostí, konfliktov (neistota v kompetencii, zábrany alebo zaseknutia v určitých pracovných situáciách, konflikty s kolegami alebo vedúcimi) môžu skrývať také nerspracované väzby, ktoré sú odvoditeľné zo skorších socializačných skúseností, ale aj genealogických udalostí alebo momentov. Tieto pamäte pochádzajúce z osobnej životnej histórie alebo histórie rodiny po mnoho generácií (napr. rodinné povery, strachy, zážitky odsúdenia, zákazy, rozkazy, zážitky identity, „odkazy“ v rodine) často aj bez vedomia ovplyvňujú vzory percepcie a reakcií supervidovanej osoby a môžu viesť k vytvoreniu sa „slepých miest“ a takto k nediferencovanému a nekontrolovanému zmiešaniu súkromnej a odbornej sféry. Je potrebné reflektovať na ne predovšetkým v prípade, ak sa vyjadrujú implicitne v supervízii vo forme metafor, symbolov, histórií atď. Avšak v tomto prípade je za každú cenu nutné vyhnúť sa hrozbe prekročenia hraníc supervízie a prechodu procesu k terapii. Postup individuálnej a skupinovej supervízie by mal ukázať, ako možno prostredníctvom odhalenia väzieb životnej a rodinnej histórie prispievať k rozvoju „odborného sebazoznania“, a takto k posilneniu odbornej identity.

Kľúčové pojmy: supervízia, individuálna supervízia, skupinová supervízia, životná história, rodinná história, učenie sa na základe skúseností, odborná osobnosť, „odborné sebazoznanie“

JERZY W. ALEKSANDROWICZ (str. 57)

História poľskej psychoterapie počas socialistickej diktatúry: Táto štúdia predstavuje históriu poľskej psychoterapie v období medzi r. 1945 a 1989. Psychoterapia sa vyvíjala predovšetkým v rámci psychiatrie a v dôsledku relatívne intenzívnych medzinárodných vedeckých vzťahov a slabých politických a ideologických obmedzení sa jej rozvoj uskutočnil pod vplyvom trendov rozšírených na Západe. Počas školenia psychoterapeutov boli kombinované rôzne

prístupy. Svojrzáznym poľským javom bolo, že lekári a psychológovia mali rovnaké práva a pozície – boli členovia Oddelenia psychoterapie Poľskej psychiatrickej spoločnosti a mali významnú rolu vo vytvorení vedeckého prístupu k psychoterapii. Certifikácia psychoterapeuta, ktorá potvrdzuje odbornú kvalifikáciu, bola zavedená v r. 1989.

Kľúčové pojmy: psychoterapia, Poľsko, komunizmus, štátny socializmus, diktatúra, história, reflexia minulosti, pomáhajúce povolanie, vývoj, psychiatria

BÉLA BUDA, TEODÓRA TOMCSÁNYI, JÁNOS HARMATTA, ROGER CSÁKY-PALLAVICINI & GÁBOR PANETH (str. 67)

Situácia psychoterapie v Maďarsku v období socializmu a socialistickej diktatúry: Štúdiá vykresľuje snahu maďarských predstaviteľov psychoterapie udržiavať a odovzdávať prax vzdelávania psychoterapeutov a psychoterapeutickej práce v období socialistickej diktatúry. Pôvodne aj sovietski ideológovia považovali psychoanalýzu za zhodnú s marxistickou ideológiou. Po niekoľkých rokoch však predstavitelia socialistickej ideológie v Maďarsku, okupovanom sovietskou armádou, začali vyvíjať tlak proti psychoterapeutickej teórii a vzdelávaniu a proti therapeutickej praxi, najskôr v rovine ideovej, neskôr s vynakladaním stále hrubšieho fyzického násillia, rovnako, ako tomu bolo v prípade umenia a literatúry. Tak sa najprv začalo s popieraním potrebnosti psychoterapie (s tvrdením, že je potrebná len v dôsledku „kapitalistických výrobných pomerov“, a vyučovanie psychológie bolo takmer zastavené), neskôr znamenalo prislúšnosť k niektorej – zvlášť analytickej – psychoterapeutickej škole výraznú nevýhodu. Bolo tiež súčasťou boja moci, že sa kľúčové therapeutické centrá dostali pod dlhodobú a nadmernú kontrolu neurofyziológov a moc držala tieto miesta pod prísnu kontrolou, pričom liečba bola obmedzená iba na medikamentózne liečenie. Nachádzame mnohé príklady toho, aké skromné – vnútorné a vonkajšie – príležitosti sa ponúkali prominentným predstaviteľom psychoterapie pri riešení problémov. Hlavnými hýbateľmi vedeckovýskumnej politiky tejto doby sa stala loajalita voči sovietskej spoločnosti, okato zneužívajúcej psychoterapiu, a/alebo boj o zachovanie relatívnej nezávislosti vedeckej práce. Záverečná časť štúdie načrtáva niektoré dilemy, ktoré sa stali aktuálnymi po hrdinskej ére zmeny politického režimu.

Kľúčové pojmy: psychoterapia, Maďarsko, komunizmus, štátny socializmus, diktatúra, história, reflexia minulosti, pomáhajúce povolanie, ideologický konflikt, psychoanalýza, centrá terapie

JÜRGEN MATZAT (str. 101)

Situácia svojpomoci v Nemecku – so zvláštnym dôrazom na svojpomoc týkajúcu sa závislosti: Tento článok predstavuje situáciu svojpomoci v Nemecku, ktorá je jediná v Európe. Zaoberá sa rozšírením svojpomocných skupín a organizácií, rôznymi spôsobmi ich operácií a ich politickými vplyvmi. Rozdeľujú sa rôzne typy svojpomocných skupín (skupiny 12-krokového programu, psychologicko-therapeuticke diskusné skupiny, svojpomocné organizácie chronicky chorých a postihnutých osôb). Zvláštny dôraz sa kladie na svojpomoc týkajúcu sa závislosti, ktorá sa čiastočne zakladá na anonymných alkoholikoch, ale je založená na rôznych svojpomocných skupinách, ktorých členovia si vytýčili cieľ abstinencie v mnoho prípadoch na vplyv charitatívnych cirkevných organizácií. Zdôrazňuje sa špeciálny charakter svojpomoci

týkajúcej sa závislosti, že môže odlišne od prípadov fyzických chorôb viesť k uzdraveniu. Záverečná časť článku skúma možné dôvody vytvorenia sa svojpomocných hnutí predovšetkým v posledných troch desaťročí vo vyspelých priemyselných krajinách strednej, západnej a východnej Európy. Spomenie sa niekoľko charakteristických nemeckých míľnikov: rola výskumu, podpora od štátnej legislatívy a, konečne, zákonná povinnosť nemeckého zdravotného poistenia vzťahujúca sa na finančnú podporu svojpomoci.

Kľúčové pojmy: svojpomocná skupina, svojpomocné organizácie, styčné miesto svojpomoci, svojpomoc týkajúca sa závislosti, laická pomoc, dobrovoľné prijímanie záväzkov, výskum, legislatíva